

TEMA 3.6: TETRALOGIA. DER RING DES NIBELUNGEN

TÍTOL: **HAGEN: UN PERSONATGE INQUIETANT**AUTOR: *Ramón Bau*

Pot semblar poc agradable estudiar un personatge tan sinistre com Hagen però, no obstant és un caràcter molt interessant, qui en “El capvespre dels déus” és l’únic que realment es manté sempre fidel al seu pla, malvat i traïdor, però totalment coherent amb l’objectiu d’aconseguir (obtenir l’Anell), mentre els altres personatges deambulen sens un nord fix, degut en part a l’absurda acció del feltre de l’oblit i l’amor i en part als seus dubtes i incoherències personals.

El personatge de Hagen representa dos temes essencials que s’han d’estudiar: Primer, el seu origen i forma de ser, que és un tema realment instructiu i d’una gran profunditat psicològica en Wagner. Segon, el desenvolupament de la seva voluntat en el pla traçat des de l’inici, un pla summament intel·ligent però que perd coherència dramàtica degut a la intervenció d’aquest feltre de l’oblit i l’amor que és un desastre per aconseguir un desenvolupament dramàtic humanament acceptable per a l’espectador.

ORIGEN I CARÀCTER DE HAGEN

Des de l’inici del Primer Acte queda clar que Hagen és germanastre de Günther, fill il·legítim de la mateixa mare, Grimhilde, però sense aclarir qui és el pare.

GÜNTHER

*Escolta Hagen i digue’m, heroi:
Gaudeixo de prestigi en tot el Rhin?
Honora Günther als gibichungs?*

HAGEN

*El teu bon nom em provoca enveja.
Aquella que ens va engendrar com germans,
Grimhilde, m’ho ha fet comprendre.*

GÜNTHER

*Jo t’envejo a tu i tu no tens per què envejar-me a mi.
Tot i que jo vaig heretar la primogenitura,
només tu vas heretar la seva sapiència.*

Günther li diu ‘heroi’ i té un gran respecte per la seva intel·ligència. Els Gibichungs són un poble victoriós essent la seva fama reconeguda per tots, Siegfried, quan arribi al seu poble dirà de Günther “*He sentit parlar del teu valor per tot el Rhin*”, i Günther assigna gran part d’aquestes victòries a l’acció de Hagen, en la lluita i en els intel·ligents plans que li ha proposat.

Hagen no és doncs, ni un covard ni un neci a qui se'l pugui enganyar.

No obstant, ja des de l'inici Hagen té un caràcter ombrívol, dur, mai està alegre. Per això li diuen "L'Espí" (Hagedorn en alemany) com ho indiquen clarament els Gibichungs sorpresos quan un Hagen alegre els anuncia el casament de Günther i Brunilda:

LES TROPES GIBICHUNGUES

(Prorrompent en grans riallades)

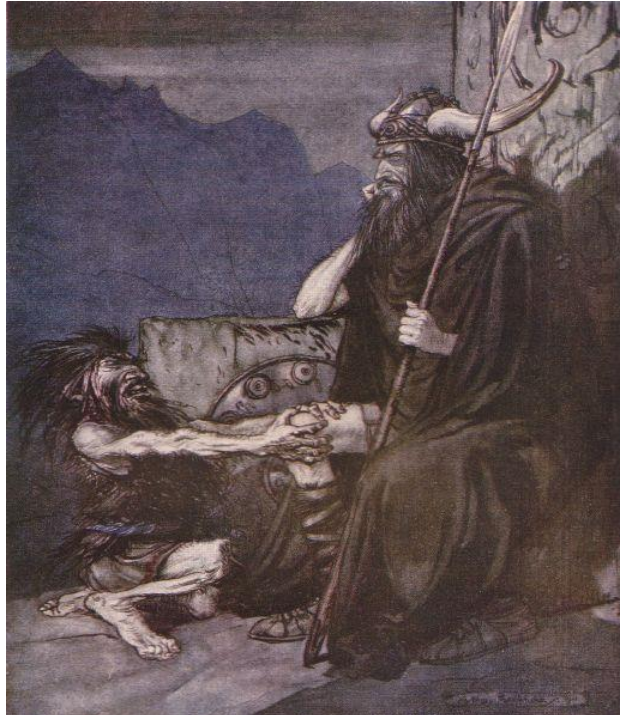
La bona sort i la falta de perill deuen somriure sobre el Rhin perquè l'ombrívol Hagen es vegi tan alegre.

L'Espí ja no punxa: Ha estat anomenat herald de noccs. (Bis)

Ha estat anomenat herald de noccs, (bis)

Ha estat elevat a la categoria d'herald de noccs!

La fortuna i l'alegria somriuen al Rhin, doncs Hagen (bis) el terrible (bis) està alegre (bis) està molt alegre!

Diàleg entre Hagen i Alberich. (acte II Capvespre dels déus) Il.lustració d'Arthur Rackham

El verdader origen i caràcter intern de Hagen es descobreix en el Preludi del Segon Acte, amb el fantasmal diàleg entre Alberic i Hagen.

Al aixecar-se el teló apareix Hagen, amb la llança entre els braços i l'escut en un costat, esta assegut dormint. Es veu Alberic acotat davant de Hagen, amb els braços recolzats en els genolls d'aquest.

El diàleg és fonamental per arribar a comprendre tant els plans de Hagen com el seu caràcter i la seva relació amb Alberic, el nan Nibelung.

HAGEN

Aquí guardo la casa i el palau dels enemics.

El vent empeny al fill de Gibich

que es dirigeix a festejar a una dona.

Un fort heroi que s'enfrontarà al perill per ell, guia el timó.

A la seva pròpia esposa portarà al Rhin

perquè Gibich és casi amb ella.

Però a mi em portarà l'anell!

Vosaltres, fills de la llibertat,

companys feliços, allunyeu-vos alegrement amb la vostra barca!

Tot i que ara us considereu inferiors,

arribareu a ser servents del fill del nibelung.

La idea de dominar i venjar-se dels ‘lliures’, dels que riuen i viuen feliços, és una de les característiques que Hagen ha heretat d’Alberic. L’odi és la seva força. Ell mateix s’anomena ‘pàl·lid’ i ‘arrugat’, és part també de l’herència d’Alberic.

Com ha pogut Alberic aconseguir que Grimilda accedís a tenir un fill amb ell? El nan nibelung és lleig, repulsiu, com tant bé descriuen les Filles del Rhin en l’”Or del Rhin”. A més a més és covard però astut, el seu poder ve només de la seva renúncia a l’Amor, que li va permetre forjar l’Anell.

Així doncs, és evident que va comprar el sexe de Grimilda amb Or... això no és cap problema per Alberic que va estar present quan Sigfrid va matar el dragó Fafner i el va enterrar junt amb l’or, emportant-se tant sols l’Anell i l’Elm màgic (el Tarnhelm). Per tant Alberic va poder agafar quantitats d’or per comprar una nit amb Grimilda.

Alberic genera d’aquesta manera un ‘fill’ que és humà, ja no és un nibelung nan i físicament repugnant, un humà que podrà introduir-se sense sospites en el món Gibichung. De la mare pren l’aspecte físic, la intel·ligència i la força, mentre que del nibelung hereta l’odi, la maldat i l’astúcia, aquesta amargor interna tant sols saciable amb el poder i l’or. És un mestís de la maledicció de l’Or i el poble gibichung, un cavall de Troia de l’avarícia i l’odi en un poble del Rhin.

ALBERIC

*Recorda el poder que obtindràs,
si ets tant valent com la mare que et va donar la vida!*

HAGEN

*Si la meva mare em va donar coratge,
no li puc donar les gràcies per allò
doncs va cedir als teus enganys:
Envellit, arrugat i pàl·lid,
odio a la gent que és feliç
i mai estic content!*

ALBERIC

*Hagen, fill meu!
Odia a la gent que és feliç!
Així, a mi, que visc sens plaers
aclaparat per la pena, m’estimaràs com és degut.
Si ets fort, valent i astut,
aquells contra els que lluitem en les batalles nocturnes
es trobaran en perill gràcies al nostre odi.*

En realitat Alberic s’equivoca si creu que podrà manipular al seu fill, en el caràcter de Hagen no existeix la fidelitat ni el desig de compartir l’Anell i el seu poder amb Alberic. Ambdós són traïdors, enganyen als que no coneixen el poder de l’Anell i ‘cremen la seva vida en l’Amor’.

Wagner ens avisa així dels perills de no reconèixer l’astut que fa servir l’Or per destruir l’Amor.

HAGEN

Qui heretarà el poder dels immortals?

ALBERIC

*Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. 08080 Barcelona
<http://www.associaciowagneriana.com> info@associaciowagneriana.com*

*Jo i tu! Heretarem el món, si m'ets lleial,
si comparteixes la meva desgràcia i la meva fúria.*

(...)

*Aquest intrèpid heroi ha aconseguit inclús
acabar amb la meva maledicció.*

*Com que no té ni idea del valor de l'anell,
no utilitza el seu poder.*

*Rient, va cremant la seva vida
en les flames de l'amor.*

Destruir-lo és la nostra única solució!

Em sents Hagen, fill meu?

HAGEN

*En aquest moment l'estic utilitzant
per poder matar-lo després.*

Però Hagen mai jurarà, com li reclama Alberic, que compartiran el poder de l'Anell. L'egoisme i la maldat estan renyits amb l'afecte patern i la idea de repartir el botí.

ALBERIC

*Jo vaig criar Hagen amb un odi ferotge
i ara ell em venjarà,*

s'apoderarà de l'anell

i desprestigiarà el weslung i a Wotan.

Jures que ho faràs, Hagen, fill meu?

HAGEN

Tindrè l'anell.

Tu descansa i espera!

ALBERIC

Ho jures? Hagen, heroi meu?

HAGEN

M'ho he jurat a mi mateix.

Deixa de preocupar-te!

EL PLA DE HAGEN CONTRA LA IGNORÀNCIA

Des de l'inici del 'Capvespre dels déus' Hagen te clar el seu pla per aconseguir l'Anell. L'ha d'arrabassar a Siegfried, però ell no pot guanyar Siegfried, de manera que ha d'aconseguir saber com matar-lo, con vèncer-lo.

Per allò, compta amb un gran aliat, la ignorància de Siegfried sobre l'Anell, el seu poder i la seva maledicció. La ignorància dels 'bons' és el gran aliat dels 'malvats'.

Tot i així, tant sols l'astúcia, la traïció i la mentida poden aconseguir que Siegfried s'enfronti a Brunilda i a Günther, de forma que tingui lloc una conspiració per matar a Siegfried entre tots.

Hagen sap que ha de trobar algun mitjà de vèncer o matar a Siegfried, i potser només Brunilda podria saber con aconseguir-ho.

El pla de Hagen es basa en què Siegfried s'enamori de Gutruna, traint així a Brunilda, i que Günther es casi amb Brunilda forçada pel propi Siegfried (doncs ningú altre podria forçar-la a allò). Una vegada s'hagi assolit això, Brunilda estarà indignada contra Siegfried per la seva doble traïció. I després Hagen informarà a Günther de que realment Siegfried i Brunilda estaven ja casats, encara que Siegfried ho negui, amb lo que es veuria també traït. D'aquesta manera, la conjura estava aconseguida. El problema dramàtic és que no hi ha forma humana de fer tot això, i d'aquesta manera enfrontar a mort a Brunilda contra Siegfried, de forma que Wagner es va tenir d'atendre a les solucions que presenta la llegenda del Nibelung.

Per tant, ha de recórrer a dos elements màgics:

- Un beuratge o feltre que el propi Hagen ha creat, capaç de fer oblidar a Siegfried tota relació amb Brunilda. I al mateix temps fer-lo enamorar totalment de Gutruna.
- Utilitzar el Tarnhelm, aquella malla creada per Alberic a L'Or del Rhin', que permet al seu usuari aparèixer amb la figura d'un altre i al mateix temps traslladar-se d'un punt a un altra de forma immediata.

Aquest és el gran defecte del 'Capvespre dels déus' a nivell dramàtic, massa màgia, que fa incoherent tot l'argument a nivell humà.

HAGEN

(inclinant-se confidencialment a Gutruna)

Recorda el beuratge del cofre...

i confia en mi, que te la vaig aconseguir:

encegarà d'amor per tu a l'heroi que desitges.

Si Siegfried tornés ara mateix

i begués aquest beuratge d'espècies,

s'oblidaria de qualsevol dona amb la que hagués estat...

o que hagi vist abans que tu.

I ara, digueu-me:

Què us sembla el pla de Hagen?

(...)

HAGEN Conec el Tarnhelm,

l'obra nibelunga més elaborada.

Si te'l poses, et permet transformar en el que vulguis,

si desitges visitar algun lloc llunyà,

t'hi portarà en un obrir i tancar d'ulls.

A més a més pel seu pla, Hagen ha de comptar amb quelcom encara més lamentable, que Siegfried s'ofereixi fer-se passar per Günther amb el Tarnhelm i fer de Brunilda l'esposa de Günther amb aquest engany. A canvi Günther li dona a Gutruna d'esposa. Tot i que Siegfried hagi oblidat a Brunilda per l'efecte del feltre màgic, el fet de què es presti a aquest engany és repugnant i deixa molt malament a Siegfried com a persona. Quan s'hagi aconseguït la conjura contra Siegfried, Hagen ha de procurar saber com pot matar a Siegfried. Serà Brunilda, indignada per la traïció de Siegfried, qui l'informi que tant sols el por matar a traïció per l'espatlla.

HAGEN

Conec bé la força invencible de Siegfried

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. 08080 Barcelona
<http://www.associaciowagneriana.com> info@associaciowagneriana.com

*que fa difícil matar-lo en la batalla.
Per això tu em pots donar un consell útil:
Com puc vèncer a l'heroi?*

BRUNILDA
*Oh ingratitud!
Quina vil recompensa!
Totes les arts que coneixia les vaig empra
per dotar de salut el seu cos!
Doncs, sense saber-ho ell,
va ser envoltat per una màgia
que no permet que ningú no el fereixi .*

HAGEN
Cap arma no el pot ferir?

BRUNILDA
*No en la batalla.
Però, si el colpeges a l'espatlla...
Jo sabia que mai cediria davant l'enemic,
que no li donaria mai l'espatlla fugint,
així que aquí no li vaig concedir.*

En realitat això és absurd, Brunilda quan coneix Siegfried, quan la desperta a la Roca rodejada de foc, ja no té poders de Walkiria, és tant sols una dona, i no ha pogut protegir en absolut Siegfried.

En la llegenda, Siegfried en matar Fafner, s'ha mullat amb la sang del dragó, i això és el que el protegeix. Però una fulla en la seva espatlla va fer que aquesta part no fos mullada per la sang de Fafner, i aquí és on ell és vulnerable. Però tampoc Brunilda pot saber això doncs no hi era en aquell moment.

De totes formes, el símbol buscat per Wagner és molt adequat, ferir-lo a traïció, per l'espatlla, és com ho solen fer els traïdors i malvats contra l'heroi, el fort a qui s'enfronten.

Hagen fa que Siegfried recuperi la memòria, i al declarar que estava amb Brunilda, l'assassina per l'espatlla amb l'excusa davant de tots de què Siegfried havia enganyat a Günther al dir-li que no coneixia a Brunilda i casar-la amb Günther (per l'efecte del feltre). Només li queda a Hagen, agafar l'Anell que porta Siegfried ja mort. Se'l disputa amb Günther i també el mata, però no pot agafar l'Anell, que se'l queda Brunilda, qui per fi descobreix tot l'engany del feltre.

Quan Brunilda es llença amb el seu cavall Grane a la pira funerària de Siegfried, i tot es llença al Rhin, Hagen tracta de recollir l'Anell del riu, però les Filles del Rhin arrossegueu a Hagen al fons ofegant-lo. L'últim pas del seu pla ha fracassat.

Potser una altra ensenyament més: res és segur fins haver completat tot el pla i assolit l'objectiu.

*Com puc vèncer a l'heroi? Hagen
interroga a Brunilda (Acte III
Capvespre dels déus. Il.lustració
d'Arthur Rackham*

Hagen ens ensenya, malgrat els absurds dels mitjans màgics emprats, el comportament del malvat, com ens hem de cuidar dels enganys aparents, de les intrigues ocultes, com necessitem meditar i ser prudents a més de valerosos.